

בדרום, [זו פתוחה בפתח משלה לרשות הרבים וזו פתוחה בפתח משלה לרשות הרבים], ויש דירויין בכל אחת מן החצירות. ועוד **שני בתים ביניהם** זה בצפון ופתוח לחצר הצפונית, וזה בדרום ופתוח לחצר הדרומית, ופתוחין הבתים זה לזה.

ובאין שתי החצרות לערב כל אחת לעצמה, אלא שזה [החצר הצפונית] **בא דרך** זה [הבית הצפוני הסמוך לחצר] ואינו מערבו עם החצר, ונתן **עירובו בזה** [בבית הדרומי]. וזה [החצר הדרומית] **בא דרך** זה [הבית הדרומי הסמוך לה] ואינו מערבו עם החצר, ונתן **עירובו בזה** [בבית הצפוני]. [ראה ציור 2 בעמ' הקודם]

ונמצא, שתקנתה של חצר צפונית קלקלתה של חצר דרומית, ותקנתה של חצר דרומית קלקלתה של חצר צפונית.

שהרי החצר הצפונית צריכה להחשיב הבית הדרומי שבו נתנה את עירובה כבית גמור ולא כבית שער, שהרי הנתן עירובו בבית שער אינו עירוב. וצריכה להחשיב הבית הצפוני הסמוך לה, כבית שער ולא כבית, כדי שתוכל לטלטל דרך אותו בית את עירובה מן הבית הדרומי שנתנה בו עירובה, לחצירה.

ואילו החצר הדרומית צריכה להחשיב בהיפוך, שהבית הצפוני בית גמור, והבית הדרומי הסמוך לה בית שער, ומאותו טעם.

ובהא מספקינן: **מי משויינן להו** — לכל אחד ואחד מהבתים — **לגבי דהאי** [החצר הדרומית] נחשיב הבית הצפוני שבו נתנה

אמצעי נמי פטור מליתן עירוב, דהא הוה ליה בית שמניחין בו עירוב, ואין צריך ליתן את הפת לעירוב. (98)

בדיק להו רחבה לרבנן [מנסה היה אותם אם חכמו להשיב]:

א. "הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב, והדר שם אינו אוסר עליו" [מתניתין לקמן דף פה ב].

ב. שני בתים זה לפנים מזה ופתוחין זה לזה, ופתוח הבית החיצון לחצר אחרת. ובאין בני החצר הראשונה לערב עמם את הבית הפנימי ולא את הבית החיצון וליתן שם את העירוב, שורת הדין שאין עירוב זה מועיל.

שהרי אי אפשר לטלטל העירוב ממקומו בבית החיצון לאותה חצר שנתנה בו את עירובו, כיון שהבית החיצון לא נכלל בעירוב ואי אפשר להוציא ממנו לחצר, ונמצא שאין העירוב יכול לבוא לאותה חצר שנתנה את העירוב, ואינו עירוב. [נתבאר על פי משמעות רש"י וריטב"א ודלא כהבנת החזון איש סימן צ"ו ס"ק ל"ה].

אמנם, מתוך שנתנו בני החצר את עירובן בפנימי נעשה הבית החיצון "בית שער" [ועל דרך האמור במימרא קודמת], וכיון שהדר בבית שער אינו אוסר, אפשר להביא את העירוב מן הבית הפנימי, לאותה חצר שנתנה בו את עירובו.

והשתא בדיק להו רחבה:

שתי חצירות סמוכות זו לזו, זו בצפון וזו

שער, "מפני שנתנו עירובן בבית אמצעי וגילו

98. וכתב הר"ן: להכי חשבינן להו השתא בית

ודין הוא, שהעירוב קונה משקידש יום שבת, ואם נאכל עירובו קודם שקידש היום אינו עירוב.

והלך שליח זה ולאחד משולחיו **עירב עליו מבעוד יום**, שהוא ודאי קודם שקידש יום שבת, ולאחד משולחיו **עירב עליו בבין השמשות**, שספק יום הוא ועדיין לא קידש שבת, ספק לילה הוא וכבר קידש השבת קודם שעירב עליו השליח, ואינו עירוב.

זה **שעירב עליו מבעוד יום**, נאכל עירובו **בבין השמשות**, וספק הוא אם עדיין יום הוא, ונאכל עירובו קודם שקידש היום ולא הוי עירוב, או אפשר כבר לילה הוא ונמצא שנאכל עירובו אחר שקידש היום.

וזה **שעירב עליו בבין השמשות**, נאכל עירובו רק **משתחשך** [שאם נאכל בבין השמשות, הרי ממה נפשך אינו עירוב. ומיהו הוא הדין אם לא נאכל כלל, ולא דוקא קאמר – תוספות שבת דף לד א], **שניהם קנו עירוב**.

ומפרשין טעמא בשבת דף לד א: כיון שספק הוא, ואיתרע בעירוב תחומין שאינו אלא מדרבנן, הוה ליה ספק דדבריהם וכל ספק דבריהם להקל.

ולפיכך: לגבי אותו שנאכל עירובו בין השמשות, משוינן ליה לבין השמשות כלילה, ונמצא שנאכל עירובו אחר שקידש השבת. ואילו לגבי אותו שהונח עירובו בבין השמשות, משוינן ליה לבין השמשות כיום,

את עירובה, **כבית, ולגבי דהאי** [החצר הצפונית] נחשיב אותו בית צפוני **כבית שער**, שיכולה לטלטל דרכו אף שאינו מעורב עמה.

וכן נחשיב הבית הדרומי **לגבי דהאי** [החצר הדרומית] **בית שער** כדי שתוכל להביא את עירובה דרך אותו בית אליה. **ולגבי דהאי** [החצר הצפונית] נחשיב אותו בית דרומי **כבית גמור**, שיוכשר ליתן בו את עירובה [נתבאר על פי גירסת מהרש"ל].

אמרו ליה רבנן לרחבה: שניהן לא קנו עירוב.

דמה נפשך: אי בית שער משוית ליה לכל אחד מהבתים, הא קיימא לן: **"הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב"**.

ואי בית משוית ליה לכל אחד ואחד מהבתים, קא מטלטל כל אחת ואחת מהחצירות לבית [דרך בית] **דלא מערב ליה שאינו מתערב עמה**.

שמה תאמר: נחשיב הבית הצפוני לגבי חצר דרומית בית, ולגבי חצר צפונית בית שער, ונחשיב הבית הדרומי לגבי חצר צפונית, בית, ולגבי חצר דרומית בית שער, הא לא אמרינן, ולפיכך שניהן לא קנו עירוב.

ותמהינן עלה: **ומאי שנא מדרבא**.

דאמר רבא: אמרו לו שנים [לשליח אחד] **צא וערב עלינו עירוב תחומין**.

יפטרו כולן מליתן את העירוב, "דנעשו כולם בית שער לאותה חצר המוליכה עירוב דרך עליהן לחצר אחרת".

בדעתן שקבעו שם שביתתן לאותה שבת, מקרי "בית שער" ואינו אוסר. וכתבו התוספות: שאפילו אם יתנו העירוב בבית אחר שבחצר,

עו-א

חלוץ

עו-א

קי

ציור 13

ונמצא שהונח עירובו קודם שקידש השבת, ומספק קנו שניהם עירוב!

הרי חזינן, דאיכא למימר שפיר על זמן אחד. דלגבי דהאי יממא הוא, ולגבי דהאי ליליא הוא. והכא נמי נימא הכא, דלגבי דהאי הוי בית, ולגבי דהאי הוי בית שער?!

ומשנינן: הכי השתא!

התם, דהוי ספק יממא ספק ליליא, לא מינכרא מילתא [אינו ניכר הדבר].

אבל הכא, אי דלגבי דהאי בית, לגבי דהאי הוי נמי בית. ואי לגבי דהאי בית שער, לגבי דהאי נמי בית שער. (99)

הדרן עלך פרק הדר

פרק חלון

מתניתין:

א. שתי חצרות הסמוכות זו לזו, ויש מחיצה ללא פתח ביניהן – מערבין בני כל חצר עירוב נפרד, והוא מתיר להם לטלטל מביתם לחצר המשותפת. אך אסורים הם לטלטל מבית שבחצר זו לחצר האחרת דרך החורים שבין החצירות, או מעל גבי כותל המחיצה.

ואף אם רצו לערב הבתים והחצרות כולם כאחד אין יכולים, כיון שיש מחיצה סתומה ללא פתח ביניהם. [ראה ציור 1]

ב. וכל זה, כשאין ביניהן "פתח" (ברוחב ארבעה טפחים ועד רוחב עשר אמות).

אבל אם יש ביניהן "פתח" – אם רצו, מערבין שני עירובין נפרדים, ואסורין בני חצר זו בחצר זו. ואם רצו לערב ביניהן, מערבין עירוב אחד, ומותרין אף זו בזו. [ראה ציור 2]

וכמו כן אם לא היה ביניהן פתח, אלא היה,

חלון שבין שתי חצירות, שהיה רחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יותר, וחלק מן החלון נמצא בתוך עשרה טפחים מקרקע החצירות – יש דין "פתח" לחלון הזה.

ולכן אם רצו, מערבין שנים עירובין נפרדים, ואם רצו, מערבין עירוב אחד ביניהם. [ראה ציור 3]

אבל אם היה רוחב החלון פחות מארבעה טפחים על ארבעה טפחים,

או שהיה החלון גבוה כולו למעלה מעשרה טפחים מהקרקע – מערבין שנים עירובין נפרדים לכל חצר, ואין מערבין ביניהן עירוב אחד.

והטעם: לפי שחלון שרוחבו פחות מארבעה טפחים אינו נחשב "פתח", כיון שאינו ראוי להכניס ולהוציא דרכו, היות והוא צר, ו"כמאן דליתא דמיא" [לשון המשנה ברורה]. ונמצאת המחיצה מפרדת ביניהן, ולכן אין יכולים לערב כאחד.

וכן אם היה החלון גבוה כולו למעלה מעשרה טפחים, שהוא שיעור גובה מחיצה, אינו מועיל כלום, כיון שיש תחתיו מחיצה גמורה, החולקת בין החצרות, ואי אפשר

היום ומקצתו מן הלילה, ואפשר לתלות בשניהם

99. ופירש הריטב"א: בין השמשות מקצתו מן

להן לערב יחד [משנה ברורה, וראה ברבינו יהונתן].

גמרא:

נחלקו רבן שמעון בן גמליאל וחכמים בענין "לבוד".

דעת רבן שמעון בן גמליאל שגם ביותר משלשה טפחים [ועד משהו פחות מארבעה טפחים] אמרינן לבוד.

אך לפי חכמים אין אומרים "לבוד" אלא בפחות משלשה טפחים.

שנינו כאן סתמא דמתניתין, שחלון פחות מארבעה טפחים לא חשיב "פתח".

והוינן בה: האם לימא תנן הכא סתמא דמתניתין כרבן שמעון בן גמליאל, דאמר: כל פחות מארבעה טפחים כלבוד דמי.

דקא סלקא דעתין שלדעת רבנן, הסוברים ששלשה טפחים יוצאים מתורת לבוד — חשוב חלון שיש בו שלשה טפחים "פתח" [תוספות].

ורחינן: אפילו תימא מתניתין כרבנן, דסברי שבשלשה טפחים לא אמרינן לבוד, אתי שפיר!

כי עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל, אלא לענין שיעור "לבודין".

אבל לענין שיעור פתחא — אפילו רבנן מודו דרק אי איכא חלון שיש ברוחבו ארבעה על ארבעה חשיב פתח. ואי לא — לא חשיב פתח.

עוד שנינו במשנה: חלון שיש בו פחות מארבעה על ארבעה, או למעלה מעשרה, מערבין שנים ואין מערבין אחד:

ותמהינן: הך סיפא למה לי? והא פשיטא היא, כי כבר מרישא שמעת לה.

כיון דאמר ברישא דמתניתין: חלון שבין שתי חצירות שיש בו ארבעה על ארבעה בתוך עשרה, רצו מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד. הרי ממילא, אנא ידענא דפחות מארבעה או למעלה מעשרה לא מערבין כאחד. ואם כן — סיפא למה לי?!

ומשנינן: הא קא משמע לן בהא דקתני סיפא חלון למעלה מעשרה אין מערבין אחד: דטעמיה הוא משום דכוליה חלון הוי למעלה מעשרה, ולכן הוא אינו מועיל.

אבל חלון שמקצתו בתוך עשרה — רצו מערבין שנים, ואם רצו מערבין אחד.

ומרישא לא שמעת לה. כי הא דקתני ברישא "בתוך עשרה" מערבין אחד, איכא לפרושי שכולו נמצא בתוך עשרה.⁽¹⁾

ועתה מבארת הגמרא, כי מה שאמור במשנה שמספיק מקצת של החלון בתוך עשרה כדי

ומאירי.

1. וביארו התוספות כי אגב שחזר התנא על דין חלון למעלה מעשרה, כדי לאשמוענין שדוקא כולו "למעלה מעשרה" לא מהני, הדר ותני נמי

גם כן, ולומר שזה הניח ביום וזה נאכל בלילה. אבל הכא אי אפשר לדון בית דירה בשני דינים, שהוא בית דירה גמור ושיהא גם בית שער. וכן פירש הר"ן, והוסיף: אי אפשר לדון כן משום דמיחזי כחוכא. וראה לשון רש"י, לשון הר"ח

לערב ביחד — נשנה גם בברייתא:

תנינא בברייתא **להא** דינא ששנינו במשנה.

דתנו רבנן בברייתא:

א. **היה כולו** [כלומר: רובן] של חלון **למעלה מעשרה** טפחים, **ומקצתו בתוך עשרה**.

ב. וכן אם היה **כולו** [רובן] **בתוך עשרה ומקצתו למעלה מעשרה** —

מערבין שנים. **ואם רצו מערבין אחד**, אף שאין כולו של החלון בתוך עשרה טפחים.

ותמהינן: **השתא**, ששנינו ברישא של הברייתא, שאפילו אם היה **כולו** [רובן] של החלון **למעלה מעשרה** ורק **מקצתו למטה מעשרה**, בכל זאת **אמרת: מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד**.

אם כן, מה חידוש השמיענו התנא בסיפא של הברייתא?

וכי "כולו בתוך עשרה ומקצתו למעלה מעשרה" **מובעיא** ליה לומר שאפשר לערב ביניהם!?

ומשנינן: כך רגיל התנא לשנות: זו — כשמקצתו של החלון בתוך עשרה — מערבין כאחת, **ואין צריך לומר זו** — כשרובו של החלון בתוך עשרה — **קתני**.

אמר רבי יוחנן: חלון שאמרו חכמים שמועיל באמצעותו לערב אחד — שיעורו הוא בחלון מרובע, וצריך שיהא באורך כל צלע של החלון ארבעה טפחים.

וכיון שכל עיגול חוסם בתוכו ריבוע פנימי, ואלכסונו של הריבוע הזה שווה לקוטרו של העיגול, הרי:

חלון עגול שבמחיצה המפרידה בין שתי חצירות — [דאה ציוריס בעמוד הבא]

א. **צריך שיהא בהיקפו של העיגול עשרים וארבעה טפחים**.

כי רק בהיקף כזה של העיגול יתכן שיהא אורך הצלע של החלון, הריבוע הפנימי, ארבעה טפחים.

וצריך להיות אותו הריבוע הפנימי שבעיגולו של חלון, מקצתו בתוך עשרה טפחים לקרקע החצר —

ולכן, צריך שיהיו **שנים** טפחים **ומשהו מהן**, מתוך אותן עשרים ארבעה טפחים של היקף העיגול — בתחתית העיגול, **בתוך עשרה** טפחים לקרקע החצר!

כך, **שאם ירבענו** לחלון העגול — **נמצא משהו** מן ריבוע החלון **בתוך עשרה** לקרקע החצר.

שהרי בחלון זה יש מכל זווית תחתונה של הריבוע הפנימי ועד הנקודה האמצעית התחתונה של היקף החלון, אורך היקף של טפח!

וכשיש מכל צד — של הנקודה האמצעית התחתונה של העיגול — טפח ומשהו בתוך עשרה, נמצא, שהריבוע הפנימי כולו, משוקע משהו בתוך עשרה טפחים לחצר.⁽²⁾

2. כן פירש רש"י.

והרשב"א והר"ן תמהו: הרי עד שמגיע גובה

בהדיה את הדין ש"פחות מארבעה על ארבעה" גם לא מהני.